

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. II. Narbonensis provincia variis cladibus attrita: his superstites S.
Prudentii reliquiæ Besuam delatæ, et sacer illius cultus ibidem inchoatus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE
J. B.

quem Chroscum vocat, vastationem ad annum Christi 412, et passos sub eo Florentium, Hilarium, Desiderium Lingonensem, et Antidium Vesontionensem scribit. Cui conveniunt Acta manuscripta Desiderii et Antidii, quæ ad Honorii et Theodosii tempora referunt. At Gregorius et alii plurimi, Valeriano et Galieno imperatoribus, Chroscum Gallias ingressum, in Privatum Gabalitanum et alios sæviisse scribunt. Tum assignatis variis nominibus, quibus apud auctores Crocus subinde venit, mox ita pergit: Quem sub Valeriano et Galieno Gallias pervagatum fuisse, amplius dubitandum non videtur, vel ante Valerianum captum, vel, capto Valeriano, sub Galieno, vel Posthumio demum caso, sub tyrannide. Desiderii æque ac Antidii Acta Commentario illustravit Henschenius; illius quidem tom. V Maii ad diem 23 a pag. 242; hujus vero tom. V Junii a pag. 39. Quamquam autem uterque in Actis sub Croco passus legatur, Desiderium tamen circa annum 264, Antidium vero circa annum 411 martyrium subisse censuit, admissis duplici Croco, duplicique sub Croco Vandalorum rege in Gallias irruptione: Privati vero Gabalitati Acta, quæ, illum sub Croco passum, pariter aiunt, tom. IV Augusti pag. 436 illustrans Cuperus, opinionem eorum, qui Croci in Gallias irruptionem sub Valeriano et Galieno factam statuunt, communiorem quidem vocavit, in eamque propendet, non tamen sat certam arbitratus est, ut Privati martyrium Valeriani et Gallieni temporibus determinate illigaret; quapropter sæculum III media sui parte elapsam, aut sæculi V initium cum illius martyrio sub disjunctione copulavit.

sæculo tertio
vel quinto

43 Non deerit fortasse, qui sub Croco, Vandalorum duce, S. Prudentii martyrium contigisse conjiciat; verum, illo etiam concessio, contigeritne sæculo III, an V, perinde incertum manebit. Historia Occidentis auctores supra citati, S. Prudentium in persecutione, a Valeriano circa annum 257 excitata, martyrium subire potuisse, aiunt: quod quidem fieri potuit; minus tamen verosimile, a Romanis præfectis S. Prudentium interfectum. Sævit quidem Valerianus in Christianos per Ægyptum, Africam, Numidiam et alibi; imo et in Galliis, illo imperante, Gregorius Turonensis martyres aliquot recenset lib. I Historiæ cap. 31 et seq., tom. II Scriptorum Rerum Gallicarum pag. 448, ut Cassium et Victorinum; Anolhanum et Siminium; et Privatum, de quo supra: sed hos omnes non Romanorum, sed barbarorum furori litatos scribit. Accedit et altera eorumdem scriptorum de S. Prudentio conjectura; nimirum fuisse illum fortassis S. Pauli, primi Narbonensium episcopi, discipulum, si quam ejus Acta auctoritatem habent: at cum illa sint penitus destituta, et ne sæculum quidem, quo S. Prudentius in vivis fuit, exploratum sit, hæc in medio relinquimus, illius martyrium Cuperi supra laudati exemplo vel medio sæculo III jam elapso, vel V initio, idque ex mera conjectura, adscripsisse contenti.

prope Narbonem in Gallia, ubi ecclesiam sibi dicatam habuisse fertur.

44 Verosimilior est Sancti palæstra, nempe Narbo, non modo ex his, quæ jam dicta sunt num. 5 ex Agrimi Charta, verum etiam ex iis, quæ Teobaudus num. eodem laudatus scribit; ex quo etiam antiquus S. Prudentii apud Narbonenses cultus colligi potest: etenim, ut narrat num. 7 et seq., occiso Martyre, primo quidem ob metum gentiliū corpus ejus prope Narbonem sepultum, sed deinde erutum avibusque expositum, iterum

clam gentilibus ipso, quo passus fuerat, loco, vili datum est tumulo; in quo diu, ait, latuisse Sancti corpus, non tamen sine fidelium veneratione ad id orationis causa clanculum et frequenter accedentium; dum, tranquillitate reducta, eodem loco ecclesia (sancto Martyri, ut clare num. 9 habet, dicata) etsi non admodum magna, illius conservandis exuviis fuit constructa. Dictis ejus fidem utcumque addunt, quæ his subjungit: Denique sarcophagum ipsum, in quo positum primitus funus beatum fuerat, apud Narbonam adhuc tantæ reverentiæ, tantæque habetur formidini (licet, cum scribebat, S. Prudentii exuviis vacuum) ut nemo prorsus tangere audeat, sciens pro certo, se non impune laturum. Si Teobaudi ætate, seu sæculo XII, tantus ejus sepulcro, translatis etiam alio S. Prudentii reliquiis, est habitus honor, quod affirmanti ac dudum, ut ait in Prologo, in Aquitania versato refragari non ausim; sane verosimilimum fit, vitæ olim suæ illic curricula, et quidem martyrio, ut num. 7 dictum est, finivisse et sacris honoribus fuisse affectum. At quo loco apud Narbonem situs fuerit sancti Martyris tumulus, reperire potui nusquam.

§ II. Narbonensis provincia variis cladibus attrita: his superstites S. Prudentii reliquæ Besuam delatæ, et sacer illius cultus ibidem inchoatus.

Prodigio simile visum est Teobaudis, S. Prudentii tumulum, post multiplices Narboni et vicinis regionibus a barbaris illatas clades, semper tamen mansisse illesum. Occupatum fuisse a Gothis Narbonem Olympiade 298, sub annum Christi 443, ex Idatio jam vidimus supra. At rursus sub annum 436 a Gothis obsessum Olympiade 303, sequenti vero, Aëtio duce et magistro militum, obsidione liberatum idem auctor scribit, uti et Isidorus Hispanensis: sed hic Gothos, sub Theodorico Narbonem obsidentes, fugatos a Litorio prodit: Narbonem vero rursus traditum Gothis fuisse ab Agrippino comite (anno 464, ut notat Bouquetus) et a Gundebaudis Burgundionum rege (anno 508) dein fuisse direptum. Nondum abierat sæculum sextum, cum sub Reccaredo insigni iterum ab Arianis clade affectus est, de qua audi Paulum, diaconum Emeritensem, in Vitis Patrum Emeritensium cap. 49. Ea igitur, inquit, tempestate apud Galliarum eximiam urbem Narbonam hujusemodi contra fidem Catholicam diabolus excitavit seditionem, cujus causæ seriem enarrare perquam longum est. Nam si hoc per ordinem persequi voverimus, tragediam magis, quam historiam texere videbimur. Sed breviter summamque exiguum particulam enarremus. Duo denique comites, inelyti licet opibus et nobiles genere, profani tamen mentibus et ignobiles moribus, Granista videlicet et Wildigernus, cum Ariano episcopo, nomine Athaloco, vel alii plures compares errorum suorum, graviorem in eandem regionem fecerunt turbationem.

46 Nam resultantibus adversus fidem Catholicam, infinitam multitudinem Francorum in Gallias

A Gallis introduxerunt, quatenus vi pravitate Arianae partis vindicarent, et si fieri potuisset, regnum viro Catholico Reccaredo (regnavit ab anno 586 usque ad annum 601 tam in Hispaniis, quam in Gothia Gallica) praeferrent. Interim per idem tempus innumerabilem clericorum, religiosorum et omnium Catholicorum interficientes multitudinem, immensam fecerunt stragem. Posthaec igitur, nulla mora interveniente, sublimis atque omnipotens Deus, hostibus suis superno brachio repugnans, precibus excellentissimi Reccaredi principis sanguinem innocuum ulciscens, romphaali iudicio protinus de inimicis fecit ultionem. Saeculo vero septimo belli factibus exarsisse sub Wamba, Pauli vero rebellione, Julianus, Toletanus archiepiscopus, scribit, tom. II *Scriptorum Rerum Gallicarum* a pag. 707; ex quibus quoque *Idatium* et *Isidorum citavi supra*. Sufficiunt sane tot bellici motus cladesque, Narbonensi provinciae illatae, ut mirum videatur, S. Prudentii ecclesiam his permansisse superstitem. Nunc aliam audi ex *Teobauda*, qua quidem S. Prudentii ecclesia igne vastata fertur, sed integro tamen Sancti tumulo permanente. Tempore siquidem, inquit num. 8 et 9, lib. 1, Dagoberti, filii Childeberti regis Francorum, jam abundante iniquitate, et refrigerante charitate multorum, gens Saracenorum ex Africa transiens per angustias freti Atlantici, quod, *Sere* vocitatum, Africam secernit ab Europa, totam pervadit Hiberiam. Post annos vero decem, anno scilicet a Verbo humanato 733, cum uxoris et filii rebusque familiaribus transceso Pyreneo, Citeriorem Hispaniam et Aquitaniam ut habitari perpetuo ingrediuntur: urbes, oppida, castella, villas quaeversum depopulantur: ecclesias ubique et sacra loca incendunt vel diruunt, inter quae etiam beatissimi Prudentii ecclesiam edax consumpsit incendium, nec tamen sacrum contingitur lipsanum.

Narbonensi
provinciae

47 Vera quidem hic *Teobaudus* refert, sed, confuso rerum tunc gestarum ordine, male combinata: dum enim Saracenorum in Hispaniam ingressum anno decimo ante annum Christi 733, *Dagoberto*, Childeberti Francorum regis filio, in Francia regnante, affigit, anno 723 aut sequenti Saracenorum indicat in Hispaniam adventum contigisse. Atqui secundum *Chronicon Moissiacense*, quod ab initio regni Francorum usque ad annum 752 extenditur, Gothorum in Hispania regnum, devicto *Roderico* rege, ad Saracenos anno circiter 715 devolutum est, postquam biennio ante pedem in Hispania Saraceni fuerant; quod quidem ab anno 711 factum voluit neque *Dagobertus* anno 723 Francis imperabat, quem idem *Chronicon*, consentientibus *Annalibus Francis Nazarianis*, ab anno 707 usque ad 790 productis, obtisse ait sub annum 715. Non multum a citatis *Annalibus Rodericus Toletanus* discrepat, qui Saracenos Hispaniam invasisse scribit lib. III de *Rebus Hispaniae* cap. 19, currente aera 751, id est, anno 713, aera vero proxime subsequente, occiso *Roderico*, Gothorum in Hispania regnum evertisse. Nec rebus tunc gestis congruentius loquitur *Teobaudus paulo infra*, cum ait, post caesa anno 733 a *Carolo Martello* trecenta septuaginta quinque Saracenorum millia, *Abderaman*, regem *Cordubensem*, Aquitaniam invasisse, Narbonem obsidisse, ac tum denuo Saracenos ab eodem *Carolo* fuisse ad interuentionem usque deletos.

48 *Carolus* quidem Saracenos bis insigni clade

prostravit; ac primo quidem anno 732 aut sequenti in suburbia Pictavensi: *Chroni Moissiacensis* verba sunt: Anno 732 *Abderaman* rex Spaniae, cum exercitu magno Saracenorum per Pampelonam et montes Pireneos transiens, *Burdigalem* civitatem obsidet. Tunc *Eudo* princeps Aquitaniae, collecto exercitu, obviam eis exit in praelium super *Garonna* fluvium. Sed, inito praelio, Saraceni victores existunt: *Eudo* vero fugiens maximam partem exercitus sui perdidit: et ita demum Saraceni Aquitaniam depraedare coeperunt. *Eudo* vero ad *Karolum*, Francorum principem, veniens, postulavit ei auxilium. Tunc *Karolus*, collecto magno exercitu, exit eis obviam, et, inito praelio in suburbio Pictavensi, debellati sunt Saraceni a Francis: ibique rex *Abderaman* cecidit cum exercitu suo in praelio.

Dein iterum anno 737 Saracenos praelio fudit: Posthaec praefatus princeps, inquit idem *Chronicum*, audiens, quod Saraceni provinciam *Arelatensem* vel caeteras civitates in circuitu depopularent, collecto magno exercitu Francorum vel Burgundionum vel caeterarum in circuitu nationum, quae dominationis illius erant, *Avinionem* civitatem bellando inrupit, Saracenos, quos ibi invenit, interemit, et, transito *Rodano*, ad obsidendum civitatem *Narbonam* properat. Quam dum obsideret, *Ocupa*, rex Saracenorum, ex Spania *Amoribinailet* cum exercitu magno Saracenorum ad praesidium *Narbona* * transmittit. Tunc *Carolus* partem exercitus sui ad obsidendam civitatem reliquit, reliquam vero partem sumpta Saracenis obviam exivit in praelio super *Berre* * fluvio. Et dum praeliare coepissent, debellati sunt Saraceni a Francis caede magna; maximaque pars ipsorum cecidit in gladio. *Primo itaque ex binis memoratis praелиis, contra ac Teobaudus scribit, Abderaman cecidit; atque adeo secundum inire non potuit; quod initum est sub Ocupa: Narbonem vero tenebant Saraceni; obsidebat autem Carolus, cum initum secundum fuit, qua in re Moissiacensi Chronico, cujus potior fides, iterum Teobaudus adversatur, quem vide num. 10.*

49 Sed licet naevus suis, ut vidimus, non careat *Teobaudi* de Saracenorum in Aquitaniam irruptionibus narratio, verisimilitudine tamen non caret, quod de combusta per illos S. Prudentii ecclesia, si tum superstes fuerit, perhibet: id enim illis non inusitatum fuisse, aliunde liquet: basilicam S. *Hilarii Pictavis*, seu in suburbio Pictavensi, igne concremasse, et S. *Martini* eadem incendio quoque destinasse leguntur in *Chronico Fredegarii* continuato part. II, et apud *Burdegalem* ecclesias Dei concremasse: Ado quoque de Saracenis illorum temporum haec habet in *Chronico*: Saraceni pene totam Aquitaniam vastantes, et late alias provincias igne ferroque superantes, Burgundiam dirissima infestatione depraedantur. Pene omnia flammis exurentes, monasteria quoque ac loca sacra sedantes etc.; quae et alibi non raro leguntur. Dixi, Si tum superstes fuerit S. Prudentii ecclesia; fieri enim facile poterit, ut inter tot rerum vicissitudines, quae Narbonensium a Saracenis cladem praecesserunt, jam prius olim destructa fuerit; neque *Teobaudus* ullum hic dicti sui testem laudat: ipse vero, cum ante saeculum XII non scripserit, non id habet auctoritatis et ponderis, ut rem certam suo testimonio faciat. Sunt et nonnulla alia hoc loci apud *Teobaudum*, quae castigatione indigeant; sed de his in *Annotatis*. Habemus jam igitur ex *Teobaudi* dictis destructam

AUCTOR
J. B.
a variis gen-
tibus

E

* i. e. Narbonem

* al. Birra

illatas clades

F

AUCTORE
J. B.

structam quidem S. Prudentii apud Narbonem ecclesiam, sic tamen, ut sanctus Martyr parem tumulo exuvisque suis cladem inferri passus non fuerit haecenus. Quid porro his acciderit, ex Teobaudus audiamus.

adhuc super-
stities

20 Erepto e vivis anno Christi 840 Ludovico Pio, Francorum rege, Caroli Magni filio, atque inter se decertantibus Lothario, Ludovico, et Carolo Calvo, Pii filii, Normanni, Dani, Britones infestis armis Gallias identidem incursarunt et modo has, modo illas civitates igne ferroque vastarunt. Ermentarius abbas, qui tum vivebat, in Praefatione ad librum II de Translationibus et Miraculis S. Filiberti apud nos tom. IV Augusti pag. 92 in hanc rem ita scribit: Deinde (mortuo Ludovico Pio) insurgunt fratres juniores, Ludovicus et Carolus, in Lotharium seniore fratrem. Conglobantur horribilia bella veluti intestina: cedit victoria lugubris atque miserabilis junioribus fratribus: illorum discordia addit vires extraneis. Relinquitur fas, pergitur per nefas: deseritur custodia littorum maris Oceani: cessant bella extrinsecus, grassantur intrinsecus; augetur numerus navium, crescit innumeralis numerus Nortmannorum: fiunt passim Christianorum strages, depredationes, vastationes, incensiones, sicuti, quamdiu saeculum stabit, manifestis patebit indicis. Capiuntur, quascumque adeunt, civitates, nemine resistente: capitur Burdegalensium, Petrocorium, Santonum, Lemovicensium, Egolisma, atque Tolosa civitas: Andegavensium, Turonensium perinde, et Aurelianensium civitates pessumdantur. Easdem fere civitates Teobaudus recenset, sed Narbonem, quem his adjicit, inter captas a Normannis, Danis, et Britonibus civitates apud auctores ipso antiquiores numeratum nusquam inveni; ut forte illum ex conjectura Teobaudus propterea addiderit aliis Aquitaniae civitatibus, quod ad argumentum, quod tractabat, propius pertinere, eoque mirabilius appareret, S. Prudentii tumulum, grassantibus novis hisce per Galliam, ipsamque Aquitaniam barbaris, illa sum saluamque mansisse usque ad saeculum IX, quo tandem senescente, S. Prudentii reliquiae Besuam fuere allatae; quod et a quo et qui factum fuerit, jam expono.

C
Geilo Lingonensis episcopus,

21 Ac primo quidem Teobaudi aetate plerisque persuasum fuit, ipsosmet Aquitanos Saracenorum in Gallias irrumpentium metu, atque adeo jam inde ab initio saeculi octavi, Divionem, locum olim probe munitum et adversus barbarorum incursionem tutum, S. Prudentii corpus detulisse: sed hos Teobaudus, ut diximus num. 3, invicte refutat ex Agrimi, Lingonensis episcopi, Charta anni 889 aut seq., ubi id Geiloni, decessori suo, diserte adscribit. Quis autem Geilo fuerit, Hugo Flaviniacensis, saeculi XI scriptor, in Chronico Viridunensi apud Labbeum tom. I Bibliothecae Mss. pag. 122 ita exposuit: Geilo succedit (Egilo, Flaviniacensi in Burgundia abbati) in anno 26 (Caroli Calvi) ab Incarnatione Domini 866 in episcopatum Lingonensem promotus, et ei Sigardus anno 30 Caroli succedit. Hunc igitur si audiamus, Geilo ex abbate Flaviniacensi factus fuerit episcopus Lingonensis anno 870: sed fallitur Hugo. Nam apud Chiffletium in Historiae Trenorciensis Monumentis pag. 235 Charta occurrit, data, Isaaco, adhuc Lingonensi episcopo, anno secundo Ludovici Balbi, Christi 878, et in Charta Bosonis anni ejus 1000, Christi 879, apud Petrum Juenin in Monumentis Historiae

Trenorciensis pag. 103 Geilo Trenorciensis abbas adhuc nuncupatur, ut sub annum dumtaxat 880 illum sedem Lingonensem adisse necesse sit. Praeterea Falco Trenorciensis monachus, saeculi XI pariter scriptor, apud Juenin citatum pag. 18 et seq. sub Bernone, S. Philiberti abbate, vitam monasticam inchoasse scribit, ac post annos aliquot abbatem renuntiatum, destructa insula Hero, abbatiam S. Portiani, ac dein obtinuisse Trenorcium.

22 Geilo episcopatus sui principio parum gratus forte Lingonensibus fuit: turbas enim illi tempore Stephani V (nonnullis VI) quasi invito clero populoque ordinatus fuisset, suscitatus esse, ex Flodoardi Historiae Remensis lib. IV, cap. 1 (ubi Egilo nominatur) intelligimus. Atque ea fortassis de causa, ut aiunt Galliae Christianae auctae scriptores tom. IV, col. 537, Compostellam S. Jacobi reliquias veneratibus abscessit: at vero, sive id dicta de causa, seu pietatis ergo praeiterit, id equidem liquet, Geilonem, ex Hispania redeuntem, S. Prudentii reliquias alicubi in Aquitania repertas in Burgundiam attulisse, uti Agrimi, qui Geilonem in sede Lingonensi non diu post excepit, verba, num. 5 transcripserit, legenti non dubium fore existimo. Modum, quo id factum est, pluribus narrat Teobaudus a num. 12, quae ego compendio referam. Cum ex Hispania in Aquitaniam Geilo venisset, ex itinere fessus in villula quadam juxta viam publicam substitit, ibique apud ecclesiae ejusdem semiratae (erat ea S. Prudentii) matricularium sibi delegit hospitium. A cena percunctatur hospitem, equis esset illius ecclesiae patronus, quo is mortis genere obisset. S. Prudentius, inquit ille, professione martyr, cujus illic essent reliquiae, sed ob praeteritorum temporum iniquitatem omni cultu fere sacro tunc destituta. Invenit ad haec praesul, adhibitoque in consilium capellano suo, S. Prudentii reliquias, noctu furtive et tumulo, in quo jacebant, extractas, postredie clam hospite avexit in Burgundiam, majori illic in honore habendas. Ita quidem, ut dixi, Teobaudus: at isthoc modo id contigisse, solo Teobaudi testimonio non certo propterea credo, quod, licet, Sanctorum reliquias furtum non raro fuisse ablatas, non ignorem, probe tamen etiam teneam, hujusmodi furtum sacrarum reliquiarum studiosis falso quandoque fuisse affictum ab iis, quos monasteriorum suorum origines, reliquiarum acquisitiones, atque hujusmodi more poetarum (qualis videri Teobaudus cupit) fabulis ornare delectat. Quod si eo, quo Teobaudus refert, modo S. Prudentii reliquias nactus sit Geilo, tantum abest, ut, quod Teobaudus facit, illius factum laudem, ut plane improbem.

23 Satis igitur liquet, Geilonem, anno circiter 880 ad Lingonensem cathedram evectum, S. Prudentii reliquias in Burgundiam attulisse: verum, quo id anno contigerit, non ita convenit inter auctores. Vignerius in Chronico Lingonensi id illum episcopatus sui principio fecisse affirmat: Una ejus insignis, inquit, ac pene prima post initam possessionem actio fuit Compostellana peregrinatio, ex qua brachium S. Jacobi Apostoli, et corpus B. Prudentis, Narbonensis olim archidiaconi ac martyris, aliaque sacra lipsana secum detulit: Castellanus, cujus verba num. 3 transcripsi, anno 885: Tillemontius tom. XI Monumentorum Historiae Ecclesiasticae pag. 546 sub annum 887: Gautherotus de Civitate Lingonensi Christiana cap. 1, pag. 215, anno 885. Miror hic auctorum discrepantiam, cum Teobaudus ipse,

anno 885 die
7 Octobris
Besuam de-
fert.

A ipse quem nec Castellanus, nec Tillemontius consuluissent videntur, diserte affirmet, Geilonem S. Prudentii corpus Besuensis concessisse anno ab aeterno Verbo humanato octingentesimo octogesimo tertio. Nec est, cur ea in re Teobaudus quis diffidat, cui Geilo ipse in Charta num. sequenti recitanda, consentiat. Rursum Castellanus S. Prudentii reliquias Besuam a Geilone allatas scribit die 4 Septembris; Gaultherotus autem die 20 Octobris; neuter, at apparet, vere: nam Teobaudus Nonas Octobris seu die 7 ejusdem mensis sancti Martyris corpus scribit Besuam fuisse depositum.

locique monachis praevia quendam tribuit,

21. Besuenses porro monachi, ex quo S. Prudentii corpus possederunt, hunc sibi patronum constituerunt, diemque, quo illius exuvias primum potiti sunt, quolannis festum agi voluerunt: Deposito ergo, inquit Teobaudus, Besuae gloriosissimi Martyris corpore Nonas Octobris, eodem die annuatim decernitur laetitia pro tanti exceptione patroni. Geilo vero, ut suum erga S. Prudentium amorem venerationemque testatam fueret, Besuensis monachis certos redditus constituit, alendis luminariis destinatos, edito ea

B de re instrumento, quod ex Chronico Besuensi huc, ut promisi, transcribit. Omnibus dignitatibus, sublimibus ac mediocribus utriusque sexus et ordinis notum esse volumus, qualiter ego Geilo, Lingonensis ecclesiae humilis episcopus, Dei omnipotentis inspiratione commotus, beatissimum Prudentium, martyrem Christi Besuensi monasterio, in honore sanctorum Apostolorum Petri et Pauli constructo, digno honore collocaverim. Qui beatus Martyr ante introitum atrii, et in ingressu templi, ac deinceps miraculis, ut omnibus Christi circumquaque fidelibus patefactum est, claruit. Nutu ergo divinae Majestatis pulsatus, contuli illi aliquid ad luminaria praebenda ex redditibus S. Mammetis in Luco Superiori, capellam videlicet S. Marcellini, cum appenditiis suis et mancipiis utriusque sexus, quae ab episcopo Virdunensi ante paucos dies digna commutatione evindicavi.

25 Pontiliacum etiam cum adjacentiis suis et ecclesiam, in honore S. Hyppoliti in eodem loco consecratam, eidem sanctissimo martyri Prudentio contuli. Ecclesiam quoque de Chasuit ad integrum cum omnibus appenditiis suis eidem Sancto delegavi; ita ut ab hac die has donationes habeat, teneat atque possideat in perpetuum, nullo contradicente. Hoc solum a successoribus meis in Deum, et propter Deum obnixis precibus exorando deposco, ut, si adjicere aliquid placuerit, faciant. Et si non, haec parva a nobis tradita non demant, nec subtrahant. Quod et si qui, tentati a diabolo, invadere haec dona conati fuerint, nec permittatur eis locus in ecclesia cum caeteris Christianis. Et, nisi cito respiciant, maledictionibus cum Dathan et Abiron, et cum Juda, traditore Domini, poenis gehennalibus subiciantur. Insuper et auri libras quinque in ultione rectoribus ecclesiae Besuensis persolvant. Ego Geilo humilis episcopus hanc traditionem in synodali conventu peregi, et confirmari rogavi. Anno ab Incarnatione Domini 883. Indictione 4. Epacta 9. Regnante Carolo Magno. Signum domini Geilonis episcopi, harum rerum donatoris. S. Heliae. S. Oberti. S. Galcaudi. S. Helgaudi. S. Arnaldi. S. Cuntardi. S. Odonis, et reliquorum omnium, qui illi synodo affuerunt, die Dominico mensis Octobris 8. Idus ejusdem mensis.

Octobris Tomus III.

26 Recte se habent in charta Indictio A; Epacta 9, veteri scilicet computandi more numerata, et annus Incarnationis 883, quo cycclus Lunae fuit x. Pro Regnante Carolo Magno legendum esse Regnante Carolomano, res ipsa clamat; satisque perspicuum est, hoc mendum non Geiloni sed eorum potius, qui Chartam descriperunt aut interpolaverunt, imperitia vel oscitantiae tribuendum. Alter quoque error his in verbis latet: Die Dominico mensis Octobris 8 Idus ejusdem mensis; quae postmodum Chartae adjecta videntur: nam anno 883, quo littera Dominicalis fuit F, 8 Idus Octobris, seu dies 8 Octobris in diem Martis incidebat. Incidit autem in diem Dominicum annis 881 et 887, quibus littera Dominicalis fuit A. At anno 881 ex Teobaudus nondum in Burgundiam erant allatae S. Prudentii reliquiae, neque in Besuensi monasterio depositae: anno vero 887 Carolomanus in vivis superstes non fuit, anno 884 mense Decembri, die 6 defunctus, ut Labbeus scribit in Concordia chronologica.

27 Quae pro sua erga S. Prudentium veneratione Geilo Besuensis dederat, eo mortuo, Valtarius quidam invasit; sed ab Agrimo, proximo a Teobaudus Geilonis successore, legitimis suis possessoribus fuere vindicata anno 889. Erstat ea de re in Chronico Besuensi Agrimi Charta, quam, quod reliquiarum S. Prudentii ex Aquitania in Burgundiam factam per Geilonem translationem probat, et non dubium Geilonis in Besuenses, quam jam diximus, liberalitatem confirmat, integram pariter huc transfero: sic habet: Agrinus, divina dispensante clementia, humilis episcopus. Omnibus Ecclesiae Dei fidelibus utriusque sexus et ordinis usquam locorum de gentibus. Ad multorum constat pervenisse notitiam, qualiter Geilo pia recordationis episcopus, predecessor meus, sanctum Prudentium de Aquitania transferens, in nostrum episcopium Lingonense detulit, et in Besua monasterio ad laudem et gloriam nominis Dei solemniter collocavit. Ubi ob amorem Dei et reverentiam ejusdem S. Prudentii quasdam res ecclesiae suae, videlicet Pontiliacum cum adjacentiis suis, et ecclesiam, in honore S. Hyppoliti consecratam, eidem monasterio contulit, quatinus monachis et Dei servis, ibidem Domino famulantibus, futuris temporibus proficiant in augmentum. Quo quidem de hac vita sublato, sicut reliquae res ecclesiae nostrae irrationabiliter ad votum diripientium distractae sunt: ita quoque et Pontiliacum a loco, ubi fuerat a praefato praesule collatus, est a Valtario, sicut certissimum est, sacrilege invasus et indebite alienatus.

28 Unde Gualcaudus, abbas praefati monasterii Besuae, cum confratribus suis monachis nostram humilitatem adiens, praedictum loco injuste illatum, lacrymosis questibus innotuit, et, ut nostra munificentia sublata indebite redderentur, pro amore Dei et reverentia Petri et Pauli Apostolorum principum sanctique Prudentii humiliter deprecatus est. Nos igitur, deprecationem illius paterne suscipientes, eamque cum fidelibus ecclesiae nostrae clericis ac laicis pertractantes, et justam rationabilemque et rectam prospicientes, consilio et consensu totius ecclesiae nostrae sicut praefatae res ab antecessore nostro saepe dicto loco concessae sunt, et nos quoque praesentialiter concedimus, et hac auctoritate, regnante Domino nostro, perpetuum conse-

AUCTORE
J. B.

aliqua tamen
ex parte nunc
depravato;

que a Geilonis
obitu Besuensis

E

F

ab Agrimo,
Lingonensi
episcopo, vindicanda fuerunt.

ACCTORE
J. B.

consecramus. Ut autem præsens nostra restitutio futuris temporibus vigorem inviolabilem obtineat, et de cætero indebitam injustamque nesciat pati jacturam, manu propria roboravimus, fideliumque nostrorum subscriptionibus confirmari jussimus, successoribus nostris per sanctam et inextricabilem Trinitatem humiliter obnixque suggerentes, ut, quæ a nobis pie statuta sunt, ab illis inviolabiliter conserventur. Agrinus, sanctæ Lingonensis ecclesiæ humilis episcopus, in Christi nomine roboravi et signavi. Othertus, Præpositus et archidiaconus, signavi. Bernardus arch. sig. Madalgaudus diaco. sig. Isaac archid. sig. Emmarricus archid. sig. Euardus diaconus sig. Helgaudus presbyter sig. Arnaldus arch. sig. Fulcufus diac. sig. Albericus diac. sig. Aclueurtus subd. sig. Vulleus subdiac. sig. Siquinus subdiac. sig. Josselmus acolitus sig. Gislerius acolit. sig. Ego Brantio, indignus presbyter, hanc restitutionem scripsi et dictavi n Id. Apr. Indict. viii *. anno ii regnante Odone rege; a morte Caroli Crassi, vel ipsius exauctorabile, anno 887 mense Novembri, ut volunt, facta: obiit autem mense Januario anni sequentis.

* lege vii

B
Coli S. Prudentii in Burgundie copit, ex quo Besuam ejus reliquias delate fuerunt.

29 Quo loco S. Prudentii cultus sacer sæculo ix apud Burgundiones fuerit, colligi ex dictis potest; quam verosimiliter non parum auxere miracula admodum frequentia, quæ ad illius invocationem mox a translato ipsius Besuam corpore et deinceps, ut ex Charta Geilonis supra liquet, contigerunt, quæque Theobaudus tribus complexus est libris. Verum de his et sacri corporis translationibus agam § seq. : quo priusquam accedam, id præterea indicium non præteribo, Castellani, verbis num. 3 transcriptis, indicare, S. Prudentium in diocesi Pictavensi cultum etiam sacrum obtinuisse. Quo tempore is cæperit, quo loco vigerit vigetque, quibus denique in rebus is situs sit, nec Castellani singillatim edixit, nec ego uspiam reperi. An Geilo forte S. Prudentii reliquiarum alicui Pictavensi ecclesiæ partem concessit, sicut a Vignierio dicitur cathedrali suæ ecclesiæ earum portionem imperitisse? Aut an eo translata postmodum, ut in vicum Villam Novam, de quo num. 59, aliquando fuere delate? Geilonem cellam quamdam, S. Prudentii dictam et in Pictavensi solo sitam, acquisivisse novi; at nondum sedem tunc Lingonensem adierat, ut liquet ex dictis de anno suscepti a Geilone episcopatus, et ex Joannis VIII Papæ diplomate anno 878 dati, monumentisque recentioris Historiæ abbatiæ S. Filiberti pag. 99 inserti; neque tum temporis S. Prudentius, de quo agimus, apud Pictavos aut Burgundiones notus cultusve fuisse videtur; ut adeo alterius hic, homonymi tamen mentionem fieri putem. Sed hæc monuisse sufficiat.

§ III. S. Prudentii miracula, Besuæ patrata : translatio corporis Divionem, et ejusdem ad Besuense monasterium reductio.

S. Prudentius varia miracula,

Ex quo Besuam S. Prudentii corpus allatum fuit crebris ille fulgere miraculis continuo cœpit, quæ tribus Theobaudus, ut dixi, complexus est libris, quorum binos posteriores ipse concinnavit;

primum vero (alias secundum) anonymus, Besuensis item monachus Theobaudus antiquior, cujus lucubrationem Theobaudus fore transcriptis, et concinnatis a se duobus posterioribus præfixit. Docet id Theobaudus ad calem libri primi, a se compositi, hæc de libri secundi auctore inquit: Quantis autem quibusve ibidem, in basilica videlicet beatorum Apostolorum Petri et Pauli, virtutum coruscaverit radiis, a nescio quo nostratum satis plano expeditum sermone celebri effertur memoria, quæ etiam virtutum insignia in hoc Opere nostro dignum duximus inserere etc. *Et iterum principio lib. 2 ita loquitur*: In secundo nunc, quibus quantisque sese apud Besuam declaravit virtutibus, ut olim scriptæ sunt, assignare rationis ordo postulare videtur, fides autem rerum ipsarum ad primum referatur auctorem. Neque vero hic auctor ea, quæ de S. Prudentii miraculis prodit exiguæ est auctoritatis, sive res ab illo scriptas, sive modum, sive qua scripsit, ætalem consideres. Etenim miracula quidem paucorum annorum spatia patrata satis multa, sed in quibus nihil, quod aut incredibile, aut valde inusitatum, aut ad augendum miraculorum splendorem excogitatum videri debeat, auctor ille congestit. Scripsisse vero videtur sub annum 921: exorsus enim a miraculis, quæ anno 883 contigerunt, cum ad annum 921 pervenit, finem scribendi fecit, ut nihil scripsit, cui non videatur fuisse æqualis vel suppar. His adde, quæ de antiquo admodum lucubrationis ejus apographo dicta sunt num. 9.

31 Porro miracula, quæ refert, commentatione non indigent: satis igitur habuero, pleraque ad annorum ordinem, quo contigerunt, revocasse: ac primo quidem anno 883 a mense Octobris usque ad 9 Novembris ejusdem anni contigisse videntur ea, quæ a num. 20 usque ad num. 23 enarrantur: quod enim num. 20 de Joanne opitione legitur, in ipsa S. Prudentii corporis translatione contigit; quod vero num. 23 de Flaverta legitur, media nocte Vigilæ S. Martini contigisse, ait anonymus. Quæ vero deinde sequuntur, vel anno 883 Novembri et Decembri mensibus, vel ante Pascha anni 884, hodierno annum computandi more, contigerunt: postremo autem contigit primo miraculum in puero Berionensis villæ, de quo num. 25, utpote factum in die Paraceves. Secundo, quod in Emesegaudo, utpote factum in Paschate, in diem 19 Aprilis tunc incidente; tertio, quod in Adisindi infantula, quod sub idem Pascha accidit; quarto, quod in Ermenaldo, factum die ascensionis Domini seu 28 Maii; quinto, quod in puella Glismode, factum 6 Junii; sexta, quod in puerulo Wlfranno, factum Pridie ante Vigiliam S. Joannis Baptistæ, cujus Nativitati dies 24 Junii sacer est; septimo, quod in Heldeverta, factum Dominico die ante Decollationem S. Joannis Baptistæ, qui eo anno fuit 23 Augusti; octavo denique, quod in viro Agnalays dicto (quod enim de Germinio subdit, extra ordinem refert) in Arleverta, Moringo, Agelia et Arisma ad eundem annum referenda videntur.

32 Sed ad annum 885 refer primo miraculum, quod in Gauselino num. 31 patratum dicitur, quicum, anno 883 vel sequenti ex supra dictis, alio jam fuisset a S. Prudentio affectus beneficio, ac propterea ejus servitio se addixisset, aliquanto post Besuensis sese subduxit, et anno abhinc secundo mutus effectus est, eodemque anno die 8 Augusti loquendi facultatem recepit, quæ ad annum 885 facile deducunt. Ad annum autem 886 refer,